

демократичну, сильну й цілісну державу, тому влада нашої держави повинна направити свої зусилля на доведення правової реформи у сфері права інтелектуальної власності до певного рівня й втілити її у життя.

1. Крусян А. Актуальні проблеми права інтелектуальної власності в Україні: конституційно-правовий контекст. *Юридичний вісник*. 2019. № 4. С. 21-29.
2. Денисюк О. П. Проблеми та перспективи розвитку охорони інтелектуальної власності в Україні. *Адвокат*. 2009. № 7. С. 38-41.
3. Бошицький Ю. Л. Інтелектуальна власність в сучасній Україні – актуальні питання модернізації та правового регулювання. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 1. С. 213-217.
4. Харитонова О. І. Деякі проблеми визначення співвідношення цивільного законодавства і законодавства про інтелектуальну власність. *Часопис цивілістики*. 2013. Вип. 14. С. 109-115.
5. Дідич Т. О. Удосконалення нормопроекування як основа стабільності законодавства незалежної України. *Часопис Київ. ун-ту права*. 2013. С. 14-18.
6. Бошицький Ю. Л. Проблеми правотворення в сфері охорони інтелектуальної власності в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 3 С. 192-196.
7. Гришак С. В. Теоретичні основи адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. *Форум права*. 2012. № 4. С. 273-277.

УДК 349.2+342.734

DOI: 10.31733/17-03-2023-636-638

Олена КОВАЛЕНКО

в.о. завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права
ім. професора О. І. Процевського,
доктор юридичних наук, професор

Юлія АНДРЕЄВА

здобувач вищої освіти
Харківського національного педагогічного
університету ім. Г. С. Сковороди

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО УЗГОДЖЕННЯ ВИЗНАЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРАЦЮ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ ТА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВАХ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У відповідності до визначення у ст.43 Конституції України, «право на працю може бути реалізовано у різних формах: трудового договору, цивільно-правових договорів, пов'язаних із виконанням роботи, підприємницької чи індивідуальної діяльності тощо», однак, саме трудовий договір є основною формою реалізації права на працю [1, с.140].

Варто погодитись із М.І. Іншиним, що трудовий договір є необхідною передумовою для застосування до працівників юридичних гарантій, пов'язаних із трудовою діяльністю. Виникнення трудових правовідносин означає охоплення працівника сферою дії трудового права, у якій функціонують гарантії, передбачені його нормами [2, с.193]. Адже саме трудовий договір відкриває для працівника шлях розповсюдження на нього найбільш впливової з точки зору відстоювання прав трудящих, галузі права – трудового права.

У сільському господарстві трудовий договір як форма реалізації права на працю застосовується, переважно, у фермерських господарствах та сільськогосподарських кооперативах. Останні є формами ефективного підприємництва в Україні і можуть залучати до своєї діяльності працівників, тобто укладати трудові договори. Так, наприклад, «у разі виробничої потреби фермерське господарство має право залучати до роботи в ньому інших громадян за трудовим договором (контрактом)» [3, ч.1 ст. 27].

Фермерські господарства є однією з найпоширеніших форм господарювання у сільському господарстві. Їх кількість, згідно з даними Державної служби статистики станом на 1 жовтня 2020 року в Україні становила 47,603 тис. фермерських господарств (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя).

Повідомляється, що це на 178 одиниць більше, ніж на 1 липня цього року і на 1031 більше, ніж роком раніше [4].

Члени фермерського господарства, здійснюючи господарську діяльність на власний ризик, самостійно вирішують питання, що стосуються як робочого часу, так і часу відпочинку. На підтвердження цього свідчать і наступні приписи законодавця, а саме Закону України «Про фермерське господарство»: «трудова відносина у фермерському господарстві базуються на основі праці його членів» [3, ч. 1 ст. 27] і «трудова відносина членів фермерського господарства регулюються Статутом» [3, ч. 2 ст. 27].

В. Бригадир зазначає наступне щодо природи праці членів фермерських господарств: «по-перше, нововведеннями законодавець ще більше закріпив існуючу в наукових джерелах позицію про родинно-трудова природу фермерського господарства як форми підприємницької діяльності громадян. Ключовим моментом є не просто створення підприємницької структури, а об'єднання родини задля праці в ній; по-друге, поняття «праця» щодо членів фермерських господарств розглядається як соціально корисна діяльність фізичної особи задля отримання прибутку. Праця розглядається як прояв підприємницької діяльності громадянина, а не як виконання трудових обов'язків; по-третє, праця працівника за трудовим законодавством розглядається як процес, у якому винагорода не ставиться в залежність від отримання чи неотримання роботодавцем прибутку. У фермерському господарстві винагорода за виконану членом господарства роботу не є обов'язковим атрибутом чи результатом праці. Член фермерського господарства може отримати винагороду тільки за умови досягнення прибутку від результатів підприємницької діяльності і тільки за умови прийняття рішення про розподіл отриманого прибутку» [5, с. 124-125].

У Законі «Про сільськогосподарську кооперацію» не міститься норм про регулювання робочого часу чи часу відпочинку членів сільськогосподарських кооперативів, однак визначені правила щодо отримання прибутків за результатами діяльності. «Дохід сільськогосподарського кооперативу формується з надходжень у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах від господарської та іншої діяльності кооперативу, а також інших не заборонених законодавством джерел... Фінансовий результат (прибуток) сільськогосподарського кооперативу, що залишається після сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, передбачених законом, розподіляється загальними зборами сільськогосподарського кооперативу за результатами його діяльності за рік у порядку, передбаченому статутом, у вигляді відрахувань до фондів кооперативу, а для сільськогосподарського кооперативу, що діє з метою одержання прибутку, – також після сплати патронажних дивідендів членам кооперативу та дивідендів членам і асоційованим членам кооперативу та здійснення відрахувань на інші цілі, не заборонені законодавством. Загальні збори сільськогосподарського кооперативу, а якщо це передбачено статутом, – правління можуть прийняти рішення про виключення фінансового результату (прибутку), що залишається після сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, передбачених законом, чи його частини з розподілу між членами кооперативу.

У разі якщо сільськогосподарський кооператив діє без мети одержання прибутку, членам такого кооперативу за рішенням загальних зборів сільськогосподарського кооперативу може повертатися частина попередньо надлишково сплаченої вартості наданих таким кооперативом послуг у порядку, визначеному Правилами внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського кооперативу.

У сільськогосподарському кооперативі, що діє без мети одержання прибутку, дивіденди та патронажні дивіденди не виплачуються» [6, ст.25].

Аналізуючи норми законів «Про фермерське господарство» [3], «Про сільськогосподарську кооперацію» [6], С. Губський відмічає, що, на жаль, чинне законодавство України визначило «правовий статус усіх юридичних осіб – сільськогосподарських товаровиробників, що базуються на колективній формі власності...» але здебільшого ці правові норми визначають їх правовий статус як учасників цивільно-правових та інших (нетрудових) відносин і традиційно недостатньо приділяють уваги внутрішній регламентації їх праці як учасників трудових правовідносин» [7, с. 88].

Варто погодитись із цією думкою з уточненням, що у цій площині мова йде про ці організації як про роботодавців. Бо, як відомо, трудові відносини – це відносини, що виникають на підставі трудового договору. І не можна вважати трудовими усі відносини, в яких реалізується право на працю. Це у повній мірі дотично й до відносин у фермерських господарствах та сільськогосподарських кооперативах – праця, яка в них застосовується не на підставі трудового договору – тобто праця їх членів, їх учасників не протікає в межах

трудових відносин, як раніше було відмічено. І, на мою думку, це варто зазначити в цих законах, щоб не допускати термінологічної плутанини. Зокрема, слід редагувати положення п.д ч.5 ст.7 Закону України «Про фермерське господарство» та замінити словосполучення «трудові відносини членів господарства» на «відносини з реалізації права на працю членів господарства».

Також варто коректувати ч. 1 і ч. 2 ст. 27 Закону України «Про фермерське господарство» і замість терміну «трудові відносини» щодо членів фермерського господарства застосовувати термін «відносини із реалізації права на працю». Такі термінологічні узгодження є, на мою думку, необхідними для правильності кваліфікації відносин, визначенні галузі права, яка їх має регулювати, а отже й для захисту прав та інтересів суб'єктів, що беруть в них участь. Вважаю, в правовому регулюванні є неприпустимою плутанина, бо право – це регулятор відносин, це інструмент запровадження справедливості. А це є можливим тільки, коли термінологія застосовується правильно.

1. Коваленко Е.А. Философско-правовые аспекты свободы воли в определении права на труд в Украине. URL: Международный научно-практический правовой журнал Legea si viata 2014, №2/2. С.138-141. <http://legeasiviata.in.ua/archive/2014/2-2.pdf>.

2. Іншин М. І. Трудовий договір крізь призму сьогодення: Сутність, значення, особливості. Право України. 2012. № 9. С.192-197.

3. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р., № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>.

4. Agravery. Аграрне інформаційне агентство. 15.04.2020 р. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/v-ukraini-narahovuetsa-472-tis-fermerskih-gospodarstv>.

5. Бригадир І.В. Правова природа праці членів фермерських господарств. Сфера дії трудового права та права соціального забезпечення: матер. V Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 жовтня 2016 р.). Х. : ХНУВС, 2016. С. 127-129.

6. Про сільськогосподарську кооперацію. Закон України від 21.07.2020 р. № 819-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text>.

7. Губський С. М. Стан правового регулювання праці працівників фермерських підприємств. Прикарпатський юридичний вісник. 2017. Вип.1 (16). С. 86-93.

УДК 349.2

DOI: 10.31733/17-03-2023-638-640

Лілія ЗОЛОТУХІНА

професор кафедри
цивільно-правових дисциплін,
доктор юридичних наук, професор

Лілія ШАКАЛО

здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Актуальність даного дослідження зумовлено тим, що на сьогодні велика кількість іноземців перебувають на території України. І кожна особа хоче працевлаштуватись аби надалі проживати в комфортних умовах. У той же час іноземні особи та особи без громадянства, які прибули на територію України для працевлаштування на визначений строк, роботодавці приймають на роботу на підставі дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства, виданого в порядку, визначеному ЗУ «Про зайнятість населення». У результаті чого держава надає зручні умови для ефективної зайнятості населення, сприяє працевлаштуванню, підготовці і підвищенню трудової кваліфікації, а при необхідності забезпечує перепідготовку осіб, вивільнюваних у результаті переходу на ринкову економіку.

Питання працевлаштування іноземців в Україні розглядали такі вчені, як: Ф. Цесарський, П. Пилипенко, О. Горбань, О. Заржицький, В. Кохан, Н. Хуторян, Н.